

سخن سردیبر

Editorial

مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره هفدهم، شهریور ۱۳۹۷، ۴۹۳-۴۹۴

نقش سرنديپيتي در توسعه دانش بشري

The Role of Serendipity in Advancing of Human Knowledge

محسن رضائیان^{۱،۲}

M. Rezaeian

واژه سرنديپ (Serndip) نام فارسي کهن برای کشور سری لانکا است. اما آنچه این واژه را در ادبيات علمی جهان جاودانه ساخت، داستان سه شاهزاده سرنديپ The three princes of Serendip می باشد که ابتدا از زبان فارسي به زبان ایتالیایی ترجمه شده است، این داستان پس از ایتالیایی به فرانسه و از فرانسه به انگلیسی ترجمه گردیده است. این داستان جذاب بر این پایه استوار شده است که پادشاهی در کشور سرنديپ سه پسر داشت که برای رشد و تعالی آن ها از هیچ کوششی فروگذار نبود. بعد از اتمام آموزش های آن ها در قصر، برای آن که پسرانش تجربیات بیشتری به دست آورند، آن ها را به سفری طولانی می فرستد. آن ها در طول این سفر، با هوش و زکاوت فوق العاده ای که داشتند و بر اساس تصادف و تخیل به کشفیات مهمی دست می یابند. از همین رو برای اولین بار در سال ۱۷۵۴ میلادی، Horace Walpole این واژه را در ادبیات انگلیسی با معنی کشف یک موضوع بر اساس تصادف و هوشمندی به کار برد [۱].

شاید مهم ترین سرنديپيتي در علوم سلامت، کشف تصادفی و هوشمندانه پنی سیلین در سال ۱۹۲۸ میلادی توسط دانشمند اسکاتلندی Alexander Fleming بود که باعث شد تا وی در سال ۱۹۴۵ به جایزه نوبل در طب، دست یابد. با وجود نقش سرنديپيتي در گسترش مرزهای دانش، مانند مثال فوق، اما هم چنان شناخت ما از میزان تأثیر آن ناکافی است، به عبارت دیگر، تاکنون مشخص نشده است که چه میزان از گسترش دانش بشري بر پایه سرنديپيتي صورت گرفته است. از همین رو شورای پژوهشی اروپا (The European Research Council) تصمیم گرفته است تا با اعطای بودجه پژوهشی ۱/۴ میلیون یورویی به دانشمندی به نام Ohid Yaqub از میزان نقش سرنديپيتي در توسعه دانش مطلع گردد. Yaqub که یک دانشمند بیوشیمیست است که بعداً به علوم اجتماعی علاقه مند شده است، او معتقد است که سرنديپيتي بر اساس مشاهدات

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

تلفن: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، دورنگار: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

۲- استاد مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

زیرکانه توأم با درهم‌برهمی کنترل‌شده رخ می‌دهد و در آن وقایع ناخواسته‌ای رخ می‌دهد که می‌توان رد پای آن‌ها را پیدا کرد. او که در دانشگاه Sussex انگلستان مشغول به کار است، در حال تشکیل گروه تحقیقاتی خود است تا بتواند با بررسی دقیق بودجه‌های پژوهشی تخصیص‌یافته و مقالات و نوآوری‌های حاصل از این بودجه‌ها، به این نکته مهم دست یابد که چه زمانی و چگونه سرنوشتی رخ می‌دهد. در حال حاضر او بر روی پژوهش‌های علوم سلامت متمرکز است اما ممکن است که دامنه مطالعات وی سایر علوم را نیز در بر گیرد [۲]. نتایج تحقیقات وی در صورت موفقیت ممکن است منجر به شناخت دقیق موقعیت‌هایی گردد که کشفیات بر پایه سرنوشتی رخ می‌دهد که این خود ممکن است منجر به نوآوری‌هایی بیشتری در علوم بر پایه مشاهدات زیرکانه همراه با درهم‌برهمی کنترل‌شده گردد.

References

- [1] Serendipity: <http://en.wikipedia.org/wiki/serendipity>. Wikipedia the free Encyclopedia. Last access Nov. 2018
- [2] [No authors listed]. The serendipity test. *Nature* 2018; 1: 554(7690): 5.